

י"ל להקל בצדיקה הגידון למאן דאחמיה בצדיקה זו, והצדיקה הוי עיקר דזה, אף דבשנים יותר לביחורא נראה דמעיקר הדין א"ל אף צדיקה כג"ל, מימ דגד"ד כדי להוציא מחשב דלמא טעם במילואה המכב, ולי"ב שניה יותר לביחורא, אצל בצדיקה אף אם הוי רק ספק השקול יש ללדד להקל כג"ל, וכב"ג כחצ"ש (ס"י ל"ב) בצרכיה שכו חוסה לרומח השדה דמיישין לפסיקה הנוט, וכב"ג ה"רן דאפילו הלכה ל"מ דזה, ולריכ"ב צדיקה, וכב"ג דגד"ד דלדדן שאין צדיקו בצדיקה טריפה, והדגמ"ה שם ס"ל דמכני צדיקה טי"ש, וכבצ"ש כחצ"ש דאף ב"ה לא החמיר רק בצרכיה גדולה, אצל לא בצרכיה המלוות, אצל י"ל דיש להחמיר לצדוק, דאין לא צדיקו לחלק בין הכאה לבכא, ועדיף ע"י לצדוק בחוט השדרה וכו' משנחמיר שלא לצדוק ועי"ז יצוא קולא לחלק בין הכאה לבכא עכ"ד, והוצא בפח"ש שם (ס"ק ז'), וכמו כן נאמר הכא כג"ל.

וכנני דאך ידיו דו"ש ודחוס בחומתי צרכות.

יצחק יעקב ווייס

סימן נג

בענין ההורקות לעופות למניעת מחלות

ד' זריקות — בדרך כלל כשריר — אבל גם תת עורי לפי השיטה הנוחה ביותר למבצע. ה' משחה בפי המכנית.

בנוסף לכך, יש עוד מחלה — מחלת המארק — שנתנים החיסון אך ורק לאנשים הנשארים המיועדות להטלת ביצים ובדרך זריקה תת-עורית בלבד. תרגולות אלו — שמטת — מניעות כפוף חייהם לשוק גם כן.

עלי להדגיש ששיטת החיסונים היא לא עיקרית ותלויה בזמנים, שיטות עבודה בכל משק, נפוצות המחלות, דרישות השוק המקומי ודרישות ליצוא קבלתי למשל ומני חיסונים שונים במעבדות שונות של משרד החקלאות — הכל לפי האזור. יש גם להדגיש שקופות לאכילה (שחמות בגיל 11—12 שבועות (3—חרישים) וכפון כן אין קוף בגיל לאכילה כפוף שחמת מעל גיל 12 חרישים.

ג. טיפול רפואי — מתן תרופות כאן התמונה שונה לגמרי. יש בערך 500 תכשירים רפואיים רשומים על ידי בשיק, ואולי חצי מהם בצורת זריקות. אנחנו אסירים טיפול מניעתי עם תרופות האלו (ז. א. לתת התרופות כדי למנוע המחלות באופן שגנתי), ומתורים שימשה אך ורק לריפוי — (שש) כבר המחלה).

א"נני כפוף שמקפידים כל כך במשק ובשדה ואני כפוף לשלמות ההנחיות שמספקות על גבי התיות או העלון של כל תרופה, העובדים כן מבצעים פעולות מניעה וכן ניתנים זרקות של אנטיביוטיקה.

לפי"ז ה' לנו להחיר צנפוח וולרר דכ"ס ע"י צדיק גם צנפוח הדקין דכפ"מ עכ"פ, דאח"כ הצדיקה לא מקרי ספק חסרון חכמה כג"ל, וצנפוח י"ל דכיינו עממא שג' אותן המחירין דכפ"מ צדיקה צנפוח הדקין שכו"ה ב"ה כג"ל, אצל ל"ע לדידן אמאי מחמירין, וביותר לפי מש"כ דע"ה צנפוח שם (ס"ק י"ג) דכ"ה דאין אנו צדיקין הוי רק חומרה צנפוח עי"ש, ועכ"ה ל"ל דכ"ה דמחמירין צנפוח וולרר דכ"ס העטם משום דכב"ג הוי שניה ע"י דחוקלגו הגידון, וכמו דבשג"ר, לכן מחמירין, ואף ל"מ צדיקה לדידן, וכל דמקולין ביש דאך צריא מפסיק, ואף א"ל צדיקה, ל"ל משום דכב"ג שכיח יותר להחיר דחנין אפילו מחיים לקולא כמ"ש כש"ך (ס"י ג' ס"ק ג') עי"ש, ויבא דכ"ה ספק השקול ה' אפשר ללדד להקל בצדיקה הגידון גם צנפוח הדקין דכפ"מ כג"ל.

ובזה נבוא ל"ד דאחרי שגורע לנו כל הג"ל, אף דאם ה' רק ספק השקול ה' עדיין ל"ע למעשה, אצל צנפוח שכתב כ"ה שכיח יותר לכוילה כג"ל, וגם הוי הפסד מיוצב אם נחמיר דזה, שפיר

בס"ד חודש שבט תשל"ו לפ"ק פתח"ק ירושלים ת"ו.

הג"ה מקרוב נתגלה לנו מההורקה הנוחה בעופות, ובקשתי את ישראל חרדי המדונה באת הממשלה על ענינים אלו ליתן לי את המידע בהנהגת כזה, ואח"כ בקשתי ליתן לי בכתב פרטי השיטה, ואעתיק איזה קטעים מכתבך כדלהלן בזה"ל.

חיסונים

א. בתרגול הודו מיום שנולד האפרוח הוא מקבל חיסונים מסוימים למניע מחלות. רוב החיסונים ניתנים בתוך שריר אבל גם יש זריקות לתחת לעור, לפי הדרך הנוחה ביותר למבצע, ניתן להזריק החיסונים המיועדים לפסגה מתחת לעור, הן בבתי השחי או בתוך הקור של הצוואר, או מצד הקורה. בעיה בתרגול הודו ידועה חושב.

ב. תרגולות — רגילות אין קביעות בזמני הזריקות, 3 מחלות נמנעות על ידי חיסונים בתרגולות (א) מחלת הניוקאסל. (ב) אבקעיות. (ג) דלקת דרכי נשימה — לארינגי — טראקיאטיס. מבחינה כלכלית כל קוף המיועד לשוק מקבל זריקות הנ"ל. ומני הזריקות הם בגיל 1 יום עד 4 חרישים, ובאופן כללי ניתנים החיסונים בגיל 7 ימים עד שבועיים לפני ראשיתה. לגיל חריש כפוף שנה ובגיל 8—7 שבועות כפוף השלישית.

בדרך כלל — כמו אצל הדים נותנים החיסונים על ידי כמה שיטות: (א) — דרך הפה — במזון למשל. (ב) שיטות ע"י. (ג) ריסום (פפרי).

3. בגלל העובדה שכל עוף המיועד לאכילה אין לו 12 הרשים ולא ירוע לנו אם הוא ה' חי טעל שנה ספק הניקוב קיים בכל העופות ששוקים לאכילה. כמו כן כל פנות בושם משרפה את העוף. (זרה דעה סימן ל"ג סק"ה).

4. במשקים שסומכים עליהם מבחינת טיפול זרה, כשרות וכו' יש להניח שלא הביאו העופות כרי ספק והבעיה ידועה להם היטב. אין בה אלא למשרדים ממשלתיים להקפיד על כל פעולה ופעולה ולא תמיד המשנה או המדריך הוטררי מציע למקום בזמן מתן תרופות.

5. באפרוחים הדרך הקלה המעודפת למתן זריקות היא תת-עורי כי משרדים לא לגרוע נזק לשוררים הרכים והצעירים בידך או כנה (נקרופים).

6. בבעיות של שניונים בצומת הגידול לא נבנתו אבל היא בעיה נפרדת (זרה) סימן נ"ו סק"ה ח' דרכי תשובה" נ"ו ס"ק מ' בקוף) זריקה באוויר זה גם יכולה להפריק את העוף. עכ"ל.

ושוב בא לפנינו בהד"צ מר פ"מ (רכו ענף הלול) ואמר בעל פה ונתן לנו גם כן בכתב כדלהלן בזה"ל: 1. הנני אחראי על ענף העופות באזור ירושלים. 2. לרשות האזור עומדת מעבדה לעופות ממשלתיים וצוות מחסנים. 3. כל העופות המיועדים לפיסום (שוק טר 12 שבועות) עוברים בחייהם 2-3 פעולות חיפון ע"י הצוות שלנו, אחת ממשקף בעין ואחת ערפול הנספג ע"י נשימה ופעמים משהה כפי הטבעת. 4. רק במקרים של מחלות קשות כבוצעות ע"י הצוות שלנו באזור ירושלים וזריקות אנטיביוטיות ע"י הראות הרופאים, וזאת בכשר השוק רחוק מצומת הגידול. 5. אין מכתב זה מתייחס לגבי זריקת ההוריים, ההפלה והרבייה. 6. כל אלה הטוענים כי מבוצעים זריקות לפסמים, אינם מעודדים לגבי הנעשה בתחום השוקם של "מבואות ירושלים". עכ"ל.

אחרי הדברים הנ"ל פסקו הציד"ל שהעופות הנשחטות הנמלאות בתחיות וצבית כח"א אין לאכילת רק מתוך הדאגה או למלשים וילדים, ולח"א נסעו לחם רבנים בעלי הרחא לגרר הענינים במקומות מושבותים שצאחור יושבים ח"ה, וכפי שהיה ואלא מפי דברי מגדלי העופות ובעלי מקלוע ורופאים הממונים ע"י שצאחור בעלי קרובים המה לגדרי האחראי על ענף העופות, רק צנני דברים עקריים המלאות אחרת (א) שצאח ים מחלה וכו' לא רק הלוות בעלי המקלוע מנלעות הזריקות אלא ישנם בעלי משק שמלנשים צעלמן את הזריקות, ולא רק ע"י גדולים אלא לפעמים גם ע"י צני י"ג י"ד שנים, (ב) שלל רק צנני מזריקים, אלא אף במקומות אחרים שצנני, שצאח ישלם וידעם במלכתם אפשר לגרוע לחלל הגוף, ויש לחוש לנקיזת איברים הפנימיים והסומים.

והנה כיוול צנני כתצני צספרי (ח"צ ס"י ס"ז) צעני הזריקה לגרר העופות כדי שיפסעמו, שהיו עשים צעורפס, ונתכרר כ"פ לחיטת חוקתם,

למשל, כדי למנוע הופעת מחלה מסוימת במשק. מדובר פה באלפי עופות ומילוני לירות והשיקול הוא כלכלי גרידא.

א) המחלות הן בדרך כלל בדרכי הנשימה או במעינים. דרכי נתינת הן במזון, מי שתיה או בזריקות. הזריקות הן כשרורים, תת עורי ובתוך הורידים. (ב) יש זריקות שניתן להזריק אותן כשריר וגם תחת לעור. יש אלו שמיועדות אך ורק כשריר ואך ורק מתחת — לעור. (ג) הנחות לשמש מפורסמות בכל עלון ותות של התרופה — הנחות המאפשרות על ידי לפי הרשיון, שיוצא ממשרד הכריאות.

דוגמא של הנחה:

1. "רצוי להזריק מתחת לעור כנגב בין הכנפיים או בתחתית הצוואר". (כמו — "פולמיצין" — תמיסה להזריק אנטיביוטי — היצור פלנקס, נתנה. בע"מ).

2. "ניתן להזריק תוך שרירית, תת עורית תוך ורידית או תוך פרס נאלית". (חלל הבטן) (כמו "אנטימיצין פורס" — זריקה המיועדת מחלונד).

3. "להזריק תוך — שרירית בלבד" (כמו "רפומיצין" — אנטיביוטיקה המיועדת מחלונד).

4. "להזריק תחת לעור, תוך השריר לתוך חלל הבטן או באופן תוך — תיקן ... אין להשתמש בתכשיר להזריק תוך ורידית! (כמו — "ר.פ.מ." זריקות של רפא בע"מ).

5. או כשמופיע בתכשירים לגידול בעלי חיים, "להזריק תוך שרירית תת עורית בלבד".

יש להדגיש שביצוע הזריקה הוא מאוד אינדיבידואלי, לפי נחיות הפועל, הדמן, והדרישה. אם יש ברירה, למשל, בין שריר או עור, אני תמיד מזריק בעור, — ובקור העורף כי יותר נוח לי בעבודה, כל יותר כי אין צורך בהרבה בה להזריק את החומר תחת לעור, המחש ויתר קצרה ולי יש שליטה יותר טובה בדרך הזאת. פועל אחר היה בוחר אולי שריר הרגל — כי יותר נוח לו. הכל לפי נחיות המבצע, ואיזה מכשירים נמצאים ברשותו.

בגלל הבעיה שאין פתח מלא על הפעולות במשקים מחסר בה אדם לא ידע לנו מצב המחלות במשק למשק ולא ידע אם אמנם בוצעו ההנחיות ההרשות על ידי משרדי. ברור לי שמשק שסומכים עליו היה מקפיד לא לגרוע נזק בזמן טיפול רפואי — כי סכנה כלכלית כרוכה בברר! בפוחני שאם נותנים הנחיות למשקים חריים אין ספק שיקפידו עליהן שידרכו הפועלים בהתאם.

סיכום

1. יש להניח שבזמן מסוים בחיו קיבל כל עוף זריקה — הן לגידול, חיפון או רפואי. (א) טיפול מנעתי מחלה).

2. יש להניח שדרך הזריקות היתה בהרבה מקרים תת-עורית במיוחד שיש ברירה לפועל לבחור בין שריר או עור.

הרעושה לפינוי שנתחד בארץ מקום שיש לחוש שנגע בריאה, ואפי' ואמר ברי לי שלא נגעתי לא מעלה ולא מורידין לענין זה מהרי"ה והתל' עטמ', שכרי פסול להעיד, ומכ"ש באיסור חורב, ויש לו הנאה מינייהו, ועוד אפי' ישראל לא מהימן היכא דהוי' מינהל דלא רמי עליה, וזוהי מה דישאל מחבר על הכרפיה בודאי רמי עליה להשגיח שלא להכריף ומינהל ברי לי שלא נגעתי, ועוד מי יוכל לומר ברי לי וכי ענינו שם, ואולי פסם אחד נדחה ידו לפנים מן הנעושה, עי' בן כל אחא שראינו, או אנו מכירים בסמימס שנתחד לה מחש, אסורב באכילה בלא בדיקה, וזיין שאין אנו בקיאין בבדיקה האסר, אמונס למוחס מסתמח נכחי, לא נראה לי, כיון דהרוב אינס עושים, והעושים והחובים בחמט, מימי רובס אינס נוגעים בריאה ובנלשות כלל, ואחא זו בחזקת היתר עומדת משגורה דכשרת גולה, לאלך בחזק ביהם או מקום שמומדים שם בימחא דמורק דהיל' קבוע, וידעיין בודאי שיש ביניהם מי עושה בן, מימי מורח ליקח בסהם, אם אינו יודע בודאי שזאת הארץ נחמכה, ולא שייך קבוע לבשל רוב, אלא היכא דלריכוס רובא דאיהא קמן גבון עי' חנויות, משא"כ גרוע בהמה כשרות, זה הרוב לא מהבעל עיי' קבוע, וזה ברור אללנו, גם כי יש סיים אפי' שהוא גרוע שאינו יכול להכפך ושם אונס חד, מלפך לגל מה דאמן, דהיכא דאיכא דידים להחיר מלפריס אפי' סיים גרוע, כמי' הרין גבי שרשע ומלחא פומה, וכן מוכח מהמיני (ר"פ האשכ) ובר מימי כיון שהאשכ בחזקת עהרה מושיל לה סיים כני', ומימי אס מיעוטה דשכיה שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק, עכ"פ כמו במלח חחה הבק, ויכול לסמוך על בדיקתו בענין זה, אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא, דלא גרע מריאה וישע דלרין בדיקה משום מיעוטה דשכיה עכ"ד.

והנה כפי מה שכתבנו לעיל דמה שהלרין (בסי' כ"א) דברי המרדכי הוא רק משום דנקיבה הושע נצילה, וזה לא שייך להשעש (בסי' קכ"ב) ננקיבה הריאה, ומימי החמיר היכא דידעיין בזהב בארץ מקום, ואף דייל' דכרה (בסי' קכ"ב) גרע משום שנמסר לכל ולא למומחה דוקא, מימי הרי הביא (בסי' כ"א) אה דברי הפמ"ג להקל בסויום אף דנמסר לכל כפרי וכפרי, ושוב ראינו בסי' ליקוטי הערות ומידי הגאון מהו"ר ישכר דוב גאנלשטיין שליט"א (חיו"ד סי' קכ"ב) שהביא מדברי האחרונים שהעירו בסתירה החת"ס בזה, ושפיר העיר הגאון הגיל' שם שהתשובה (בסי' כ"א) שנכתבה בשנה תקפ"ה קרוב לשלושים שנה אחרי שכתב התשובה (בסי' קכ"ב), ובנלוש שרק אח"כ ראה החת"ס ז"ל אה דברי הפמ"ג בסויום ופטי"ז ליד להקל שם גם בזהב עכ"ד.

אמנם גם דברי החת"ס שם (בסי' קכ"ב) כשלעומן ליי', דכיון שכתב דרובא של העושים אינס נוגעים בחמט לללג, הרי זה לא גרע ממה דכח בכו"פ (סי' נ"א), על מה דאיהא בשויע שם קרן או מחט שניקה לחלל דאלב בספק אס ניקב לחלל הו"ל סיים ומותר, ורייזו ספק שמה לא הניע לחלל.

דעשה שלא במקום, ויש לחוש לנקיבה הסמימס, ובבאחי שם אה דברי החת"ס בחש"י (חיו"ד סי' כ"א וקכ"ב) וסימתי שם להחמיר, משעס שהדבר נוסר לכל המחמקים בזה, וכל אחד עושה הנראה בעיניו אשר יש לחוש כניל, ובאשר שטעם נחמור עוד השאלה ועל הכלל כולו יאל שכל העושה נכנסו במקום הספק כניל, אחרתי אשה פרק זה.

הנה הפמ"ג (חיו"ד סי' מ"ו שפ"ד סק"י) כתב חו"ל: כתב כה"כ בבהות ב"י אה עי' שהכנס מהרי" אורבני ז"ל אשר חרנגולים מסורסים שיש לחוש לנקיבה המשיים, והכנה"כ השיב דהוי' סיים שמה עברו עליהם י"ב חדש, ושמה לא ניקבו הבני משיים, ואני אומר סיים כזה לא שמתנו משולם גרע משם אונס חד הוא ויאל סיים כלל, ומימי הטובס אין נוכרין דמאחר שהוא אומן בקי הוא בכך ורואה שלא יגיע כלל לבני משיים וא"ל להמחין י"ב חדש מעת הסיוס עכ"ל.

והנה החת"ס שם (חיו"ד סי' כ"א) לענין הקוב עושין הרופאים בגיד שנולד כחז דכן אמה נכון דבר ומסבירא י"ל דאומן בקי באומנתו ולא פגע ולא נגע בסמימס, כמו שהעיד הפמ"ג (סי' מ"ו) על מהג היתר במסורסים, וק"ו דברי הסוים מוכר לכל כפרי וכפרי בשל, מכשיב הכא דלרין רופא מומחה להקוב, ועוד כיון שקשר חבנ בלואר עד שיראה פליטה גיד מורק דרופק הו"ל כפסם הקוב, וגם בלשר מיעוט המלי' בבהמות ורובס של אונס המיעוט שיש בזה רובס הקוב וחיים לפינוי ש"מ האומנים בקיאים, אף אין להורות מסבירא בלי ראי' עכ"פ מפוסקים ראשוים, יש להוכיח ממרדכי (פ"ב דחולין סי' תר"י) דדוקא עיי' שפסם הסמימס לשחוקם ואז אפשר עיי' נדודו נפרדים והקדים הושע לקוב, אבל זוהי זה אין הושע סמוך לעור, כי הושע בין קוב לתפרכת, מכ"ש הכא בגידן שפנינו דליכא למיחוש למידי, ואיכא נמי כל הגיל דחי' נאליטרופי להיתר עכ"ד.

והנה אף דמדברי הפמ"ג מוכח דאף היכא דלי"ש משום דברי המרדכי יש לסמוך על מעשה האומן, יש לומר דדוקא מהשם נקיבה הסמימס ונקיבה הושע נצילה, ויש חזקת איסור, ויש לומר סמוך מיעוטה דאין מומחה להקוב ובמבואר בפוסקים מזה, לכן הלרין החת"ס גיי' ללירוף דברי המרדכי, אבל היכא דלי"ש נצילה יש להקל גם בזה דברי המרדכי.

אמנם החת"ס להלן (בסי' קכ"ב) בדבר הארזות הפטומות, שדורך הערלים המוכרים לחתוב במחט כמה פעמים חחה הכנף, כדי ללכוד מקומו שיראה שבה מחמת שומן, אס יש לחוש שכל הארזים משום ניקב הריאה שהיו נפסד בין הללשות, וכתב עיי' החת"ס, דכל ספק שרוב ורובא דרובא של העושים כן אינס מניעים במחט לללג, כי אין הגוי שוטב ואינו עושה כן רק להשכיח מחקו, והנהג בעליונו של עור לבד, ואפי' נהי אי ניכר הארזא שנטשה בזה כן איז לריכה בדיקה בלי ספק, וק"ו מנשכר הבק סמוך לגוף, ואפי' המולקס שם יודו הכא דיש

דנה ידעין בודאי שנזרקו באוהם שנקחים מהם, בנידוק הס"ם דנמא לא נזרקא בכם במקום החשש, ודנמא לא הביע לחלל, ודנמא לא ניקבו האיברים הפנימיים והסימנים, ואף דבשש סימנים יש חזקה איסור דכיון צולה כנ"ל, מ"מ יש לנרץ דברי המרדכי שצ"ח החתמים (ס"ו כ"ח) כנ"ל.

אולם כיון שכתב החתמים שם דמ"מ אם הוא מעטפת דשכיה שם כל צעג נפש יחוש ויבדוק עכ"פ כמו במכה תחת הכנף, ויכול לסמוך על בקיאותו בענין זה, אצל צלה בדיקה לא יאכלו היבא דשכיחא דלא גרע מריאה וושט דלרץ בדיקה משום מעטפת דשכיח עכ"ל. ומכ"ש דשייך בן היבא ידעין בודאי דנזרקו, אף דמ"ל דנמא נזרקו שלא במקום החשש, מ"מ בודאי יש לחוש בזה מעטפת מעטפת דשכיח, ואף דהחתמים כתב דבבדיקה זו בקיאותו, אך שם החשש רק בריאה, אצל בנדי"ד אם לרץ בדיקה, היו לריבין נבדוק כל האיברים הפנימיים וגם הסימנים, ודבר זה חוץ שבזה בודאי אין אלו בקיאותו וגם הוא דבר שאין רוב האנשים יכולין לעמוד בו, לכן החלטנו להשחלל לסדר שלא יצאו לעירנו עכ"פ ח"ו רק מאותן העופות שלי"ב עוה"ס מחלה, ולא נזרקו כלל, ואף דבמקום אחד נהגנו לנו שזורקין אף בכה"ג, אצל המכר שזורקין רק בשוק למעלה מלוי"א ויאלצו עניים וישכנו.

תבנא לדינא בעופות המגדלים לפיטום — לאכליה אשר אינם מניחים אותם לחיות י"ב חודש, ואף לא להטלה בינים, ולי"ש בזה הנזירוף של החתמים מה שרואים אותם חיים לפנינו, לכן יש לחלק דינא לששה גדולות:

א) אותם שידועים שהזיקו בכם שיש לחוש לנקיבה איברים הפנימיים ומכ"ש אם יש לחוש לנקיבה הסימנים, אין להחירם.

ב) אותם שאינם ידועים אם הזיקו בכם ובאזוז מקום הזריקו מעיקר הדיון יש להחירם.

ג) לבתחילה יש לנזקק לקנות מאותם שידועים שלא הזיקו בכם כלל, או שידוע שהזיקו בכם רק בשוק למעלה מלוי"א וכו'.

אחרי כהני כנ"ל באו הרפואים הממונים על ההדרכה של גידול העופות באזור ירושלים והבטיחו שלפני אחיה שבעות נחמי הוראה שמאחר זמן והנאה לא יזרקו בשום מקום רק ברגל למעלה מלוי"א, ויש לנו לעמוד על המשמר אם למעשה עושים כן, ועד שיבדק לנו אמינותו למעשה אין לשנות מהנזכר.

יצחק יעקב ווייס

ואם הביע שמה לא ניקב איברים הפנימיים, ומעטפת דכ"ז דומה ממש לספק על ואח"ל על שמה לא דרס, וכמ"ש בזה בסי' הכמה אדם (בינה אדם ס"ו י"ז), ורק בנזכר יש להחמיר דבסימנים היו ספק בשחיטה, אלא דמ"ל דמ"מ אפי' בסי' היבא דאפשר נזכר לריבין נזכר עכ"ל, וא"כ י"ע כיון דאף בספק השקול אם הביע לחלל אם אי אפשר נזכר מותר משום סי"ם, א"כ מכ"ש היבא דלכ"ה רובא דנא הביע; נחל; כידון החתמים, בודאי היבא דל"א נזכר כשר, ואמאי החמיר החתמים מעטפת דלון אלו בקיאים בבדיקה עיי"ש.

אולם בסי' דש"ה (ס"ו י"ח א"ח ג') הביא משה"ס משיבה נפש (ס"ו כ"ח) בדיון פרה שהי"א מכה נגד החלל, ובעת גדולה בוגטת מהעור, ואח"כ נפתחה המכה ויאל דם ממנה, וא"ל יודע אם הביע הנקב לחלל, או שמה המכה רק בין עור נזכר, וגם לא יודע אם עיי' חולי או עיי' נגיחת קרן, ובעת הפכה עני ומחפנים מחלבה, יש להחיר החיוב כיון דנא יודע אם הוחל מעשה העורף עיי"ש. וצ"ח כתב שם במיד דעת דבכה"ג יש להחיר החלל בסי"מ לנזירוף עני, כיון דבחי"י א"ל נזדוק, ש"מ הא זולת זה, א"ל להחיר, אף דיש גם ספק אם הביע לחלל, ויש בקושתרם אחרון, הביא מה ששאל לחמור על הש"י משיבה נפש כנ"ל, ומדברי הכופים הנ"ל, שכתב בפשוטו דבספק לא הביע לחלל הו"ל סי"ם ומוחר, וכתב דכופ"ס א"ל לשעשו שהעלב בדיון סי"ם דל"ל לנזירוף, וגם הכריע כדברי הרמב"ם דספיקא דא"י לחומרא רק מדרבנן, ולכן כל סי"ם הוא רק מדרבנן משא"כ לידון עיי"ש, ובש"ה שו"מ מהדו"ג (ח"ג ס"ו ק"ו) כתב דכל שרי יכול להביע עד לחלל נקרא הוחל מעשה העורף עיי"ש, וי"ז דכן ס"ל להח"ס וסיעתא לנדריו מנשבר הגף כמ"ש כנ"ל, ובאמת לרץ ליישב להחיר בספק הביע לחלל דמאי יגרע מנשבר הגף דג"כ ספק הביע לחלל, ספק ניקב בריאה וכו'.

אמנם נראה דבנדי"ד יש לדמות למש"כ החתמים שם (ס"ו קכ"ב) אח"כ, דבסתמא אין למוחש להכי מכל הנו עממי המנזורים שם כנ"ל, כיון דאף אם יש להם מחלה יש שמזיקים רק בשוק למעלה מלוי"א דלון לחוש לאיברים הפנימיים, וגם בודאי המזיקים במקום אחר, רובם אינם נוגעים באיברים הפנימיים ובסימנים, ומדקדקים לזרז תחת העור כמו הכורחא שלהם, ויש ספק אם הזיקו במקומות חוץ מצנגל, שז שייך מש"כ החתמים דיש להעמידם על חזקה היתר, ומותר לקנות אף ממקום הקבוע, אפילו ידעין בודאי שיש צנינים מאותם שזרקו בכם במקומות שיש חשש נגיפה באיברים הפנימיים, כיון

סימן גד

ידו בענין הניל

חוששין למיטות וצפרע בשפות ו"ל דאפי' מיטות מאו
ניכא עכ"ל.

ולא הכניח דברי אדרבה אם נאמר דמחצבת וחזרה
מחצבת נפלים, הכי צ"ל ואל לנו קולא
לדפער דהוי מטעניה חדשה אף אם לא הפסיקא כ"א
יוס כיון דחזרה גמחצבת, ואם לומר דכיון דאיה
מוציאה אפרוחים בני קיימא אין ראיה על כשרות, אז
אין י ענין בין מחצבת מקודם או אינה מחצבת
מקודם, וביותר המזה לי משיב שם בדעת' נהל וז"ל,
ודע דאם העופות מעינים צינים מחזרה נ"ל דאין
להקל גם בשיבוי כ"א יוס, דכבר נחבאר דכך טעם
הקולא מפני שאין חזרות ומחצבות וגם נחבאר
לשטות רש"י וכמ"פ חזרות ומחצבות בנפלים, וא"כ
בעופות אף דבכחמא אין לחוש לזה, מ"מ אם אנו
רואין בצינים כולן מחזרות ומקולגות דמי נפלים
ואין זה הולד וכן בבהמה אין זה הוגר וכו' עכ"ל,
דמכ ענין זה דאין חזרות ומחצבות נשיטת רש"י
דמיירי לענין מחצבות אם חזרות ומחצבות. להא
דאין עריפה מחצבת ויולדות, אלא דבר זה הוי
ענין בפ"ע, אם נפל מקרי הולד נענין עריפה או לא,
והנה כיצד? קשה לי על השו"מ מהדור"ק (ח"ג נ"א,
ק"צ) דגם הוא חלי הא להחזיר ס"ט בזה דאין
מחצבת חזרה ומחצבת וכו'א תמוה ונש"ב.

והיה גרסא לומר דהא אם נפל מקרי הולד נכר
דילאח מכלל ס"ט, והיה חלוי אם צינים ע"י
דכפנא מארעא דאין צינים אלו מגדלים אפרוחים כמו
שהביא בדעת' שם מרש"י (בינה) אי מהני לגבי ס"ט,
והביא שם מ"מ מגיד מראשית דגם צינים כספנא
מארעא מהני להחזיר ס"ט, ובספרי יוסף דעת (ה)
עריפות אם כ"א סעי' י"ח) שם פסקה בזה והעלה
דאין להקל אלא ביולדות מזכר. והביא מ"מ התרומה
ושערי דורא והגמ"ר עיי"ש באורך וי"ע לדינא עכ"ל.
אמנם שם בקו"א הביא מהגהות רש"ל על השער"ד
שכתב דגם כספנא מארעא אם נחצבת וילדה כשרה,
ובליקוט' מהר"ל כתב בצינים שצאו לה מתחת שזקקה
לזכר וכו' משמע דוקא בנזקקה לזכר ולא כספנא
מארעא עכ"ל, אבל בפרי"מ שם (ס' י"ז שפ"ד ס"ק
מ"ח) ס"ל להחזיר אף כספנא מארעא עיי"ש, וכן
ס"ל להלכה ב"י וד' יחזקאל עיי"ש, ומשיב בדעת' מ"מ
יוסף דש"ע, הנה כאשר עיינית' בשם לא ראויה דהעלה
דאין להקל, ובזה ו"ל דאם ספנא מארעא מהני להחזיר
ס"ט אף דאיה מוליד, גם צינים מחזרות וכיצד? מהני.

וגם לא הכניח מה דמערב כיוצ"י הא דאין מחצבת
חזרה ומחצבת עם הא דמחצבת נכר אין
מקבלת זכר, ולכאורה לא תליא זה בזה, דברי אף
באדם דמקבלת זכר מ"מ מחזרת דאין מחצבת חזרה
ומחצבת, ונפ"מ גם כיוון לענין דכפנא מארעא,
דאם נאמר מטעם דאיה מקבלת זכר, הכי צינים אלו
לא בלא מזכר, אבל אם אמרין מטעם דאין מחצבת

והנה כג הנ"ל מיירי לענין עופות המגדלים נאכלה
חשך נחבאר לנו כ"ל, אבל עופות המעינות
צינים נחבאר לנו שכולם מזריקים בעורף ביום הולדתם,
חשך בודאי יש לחוש שמרוב המירות ההורק נכשלו
במלחכתם, ויש לחוש לנקיבה הסימנים וצפרע ביום
הולדתם שהולד עם הסימנים רק כמו חוט, ומאלו והלאה
מזריקים גם צפרקים שאחרי זה, ואף בשעת הענה
צינים מפרק לפרק כפי הנראה רובם מזריקים בשוק
למעלה מלח"כ, ונשאלו מה דין הצינים הנמכרים
בשוק, והעופות בעלמא שמטע מהן נמכרים
נאכלה אחרי כן, אפשר לברר מאיזה מקום צינים, אבל
הצינים ח"א לברר, והשבנו דהצינים מזהרים בלא
חשך ופקחוק כלל מטעמים דלכא.

הנה בענין"ה (ס' כ"ד) כתב בעשם מה דאיה
צו"ד (ס' י"ז סעי' י"ח) דכפנא אם גמרה
להטיל כל הצינים של עטניה הראשונה ואח"כ חזרה
להטיל צינים, דאין יאחז מכלל ס"ט, ולא מהני שרי
כ"א יוס מיום שגולד הספק, דאף דמבאר בנכרות
(ד"ה) דשעור שרי מטעניה עד שחטול צינים הוא
כ"א יוס, מ"מ בשם שאמרו (גדרה דכ"ו) שאין חשך
מחצבת וחזרה ומחצבת, א"כ אפשר דהביד בזה
ושוק, מעתה אם לא שבה כ"א יוס מגמר העלה
הראשונה עד התחלת העלה כשרי ודאי לא טעניה
עד אחר גמר העלה הראשונה, ולמימר שטענה מחדש
בעוד שריה מהעטניה הראשונה הכי אינה מחצבת
וחזרה ומחצבת, ובדלוי מוכח ששוק שפסקא אינה
ימים צינים אשפ"י עדיין הכל מהעטניה הראשונה,
ולכן פסקו הפוסקים שאריכים להפסיק בין גמר העלה
הראשונה לתחילת העלה שני כ"א יוס עכ"ל. והסבר
דבריו דאם הריב בנאפרות שחצפר אף בשעת עבודה,
אז לאחר כ"א יוס מיום שגולד הספק הריב אפשר
שיהיה העלה הצינים מטעניה חדשה, אבל כיון שאין
מחצבת וחזרה ומחצבת הוי ודאי מטעניה הראשונה.

והנה גם דעת' (ס' י"ז אות מ"ג) הביא את דברי
הנוב"י הנ"ל וכתב ח"ל, ומ"ש מהא דאין
מחצבת וחזרה ומחצבת הדבר מבואר ברש"י (פ'
וישאל) ונ"ל (בכורות) שם דל"ל קיסר לריב"א
דמחצבת אינה מקבלת, והראונו בשו"ת ג"ש (ס'
ל"ד) שלא הזכיר מנוב"י הנ"ל, ופקח דדוקא משהכיר
עובר עיי"ש משיב בזה, ויש לדון לשיטת רש"י שבוזא
כתום' (נדה כ"ה ע"ב ד"ה קמ"ל ויבמות י"ב ע"ב
ד"ה שאל) דדוקא בן קיימא אינה ומחצבת, אבל
נפל מחצבת, וכ"ה ברע"ב"א ואס"י (כתובות ל"ט)
וכ"ה ברע"ב"א ור"ן (נדה כ"ז ע"ב) בשם הרמב"ן,
ועי' ברכ"י לא"ש (ס' ד') באורך בזה וגם מירושלמי
וכו', א"כ יש לחוש שאל חזרה ומחצבת שאין צ"ק
והי' לר"ן להמתין עד שיגמרו אפרוחים מן הצינים,
ואף שדעת כתום' אינו כן מ"מ יש להקל נגד רש"י
וש"פ הנ"ל, ואולי ו"ל דכיון דרובן בני קיימא אין

להעלה, אבל הטילו קרוב להזיקה, שיש ספק אם נגמרו בקליפתן החלוט קודם שזרקו ונעשו סייע, ג' אותן שבעילו אח"כ בזמן שקרוב לזלזל שלא נגמרו בקליפתן החלוט קודם הזיקה, אבל יש ספק למה היו מעשיהם חרשה.

והנה על אותם שיש עליהם ספק אם נגמרו בקליפתן קודם הזיקה, יש עליהם סיים שמה היתה הקליפה קודם שנעשה סייע, ושמה ל"ב עריפה, אבל כרי מבוחר בא"י (כלל כ"ז דין ד') הוצא בש"ך (יו"ד סי' ק"י דיון סי' א"ב אות ב') להכלל, דגני הבזיים הוו ב' ספיקות מ' גופות, וגם אינם מענין אחד, וגם התרגומות נעלמו בחזקת עריפות בשעה שבעילו או שזמלא צב הביא עי"ש, אינם בדברי השו"ב שם (סי' ק"ב) כח ע"ז חז"ל עריפה בקוטרם הספיקות (אות י"ג) ועי' ברי"ם שם שבוטח דאמרינן סי' גס בתרי גופי עי"ש. וכ"כ בחזרת השלמים שם לדיון עי"ש, ועי' בערך בשלחן (אות"ס סי' תפ"ט אות ב') משי"ב צב, ועי' גם ל"ב שם (אות ד') משי"ב צב, ולדיון העלה שכן עיקר דאין להחמיר גם אם הכי"ם מ' גופים עי"ש, ועי' מה צב דברי יוסף (סי' תשנ"ז אות ד') ובס' פ' אברהם (סי' א') באריכות, ועי' צב יד החזק שם (סוף אות י"ג) דדבר צב בודאי מהי סי' צבני גופים וגם סי' א' בגוף וב' בתעריכות מהי דבר צבני עכ"ל, וא"כ גם בנ"ד דיש כמה לזדי היתרה גם על העוף גופי, למה לא הזיקו רק צבוק, ולמה לא הביט לחלל, ולמה לא ניקצו אצרים הפנימים, ובודאי ל"ב חזקת איסור צב, וודאי יש לנרץ גם סי' בתרי גופי ובצני ענינים כדברי הפוסקים הבי"ל.

ועוד י"ל צב, דהנה ראינו בהגהות צ"ב לנ"ד על דברי הש"ך שם (אות ב') שפקש על מה שמחמירין בציאף אף שיש ספק שמה נגמרה קליפתה, קודם שנעשה, דאף קי"ל דעריפה אינה וילתה, וא"כ עכ"ל נולדה ביאף זו כשצרות ויש לה חזקת היצר, אי"כ נוקמה אחזקה דקודם שנעשה נגמרה צביתה, וא"ל דברי רישותא לפניך, אדרבה לפניך היא עם הקליפה וכן היתה כשנעשה ויש עי' (סו"ס פ"ט) עכ"ל.

והנראה בישוב קושי הבי"ל עי"מ דס"ל להרש"ל ושי"ך (סי' ג"ז סי' מ"ב), דשיצור לחוד ל"מ להוציא מסייע, אלא לריך תרומתו עיבור ולזר, אי"כ היו חזקת שלא תצברה, ובמ"ש החו"ס (חולין ד"ה) ג' פרה ארומה לענין י"ב חודש, כמו כן הלא בשעת הפיבור עדיין לא תצברה א"ס, חילול, ולי"ב חזקה, ושי"ך בדמית (נפחיתא לה' עריפות אות כ"א), דביא מספר ראש יוסף (חולין ד"ה) דהביות משם (ד"ה) שם גבי פרה ארומה מחוס' ושי"ך דדוקא עיבור ולזר מוציא מסייע, דל"כ איך ילך מספר למה תצברה ויש חזקה עי"ש. ור"ל אבל אם לריך ג"כ לידה הוצא היא כפנמים צבוק המלאה ולא תצבר לשום אדם, ואחר שזכר העיבור שוב יש לחוש שמה נעקר רגע אחר שנקלע בעיבור, וא"כ ק"ו ג"כ חזקה שלא תצברה בשעתה, לכן איך מה ראי' נ"ד דשיצור לחוד לא מחי עי"ש.

הוצאת מחשבת, גם כדפסא מרעא אינה חזרת ומחשבת, ומוכח כן מדברי הגו"י שכתב דק"ל צאשך דאינה מחשבת, וחזרת מחשבת, ואפשר דכ"י צבחה וסוף כ"ל, כרי דלא כתב אלא מעט דאפשר דכ"י, ואם היה מעט דאינה מקבלת זכר, היה לו לביא דברי הש"ם (בבבבות) ורש"י (פ' וישלח) הבי"ל, (וגם צבחה וזיה נשי"מ מה כגון ע"י הצרע מלאכותית כנחוב כהיום צבכמות), אבל כ"י לדברי החו"ס הבי"ל, אבל לשעת רש"י דנפול מחשבת גם כדפסא מרעא י"ל דחזרת ומחשבת.

ונרדו צב דאם ננקוט תרומתו לקולא דפסא מרעא מהני להחיר סייע, וגם כדפסא מרעא חזרת ומחשבת, כרי שוב אף אם לא הפסיקה כ"א ימים, לא כרי בעלת הביא ודאי מעשיה הראשונה, אלא י"ל דהיו מעשיה חדשה והמה להחיר סייע.

ומוכח כן מדברי הש"ך שם (סי' ג"ז סי' מ"ב) שכתב כל דלא שבה כ"א יום אינה למוחש שמה נהצרה קודם שנעשה ואלו הביאים הם מעשיה ראשונה וק"ל עכ"ל. ולפי הסברא הגו"י הבי"ל היו ודאי מעשיה ראשונה, דאין מחשבת וחזרת ומחשבת, וגם ס"ל דמקבלת זכר, והא דבכורות (ד"ה) הקב"ה אמר כן אבל אינו כן לפי האמת כמ"ש ב' בית שלמה (ביו"ד סי' ל"ד), או י"ל דרואה הש"ך לכלול אף כדפסא מרעא, ולשיעור רש"י צבכ"ג חזרת ומחשבת כ"ל.

והא דמחמירין צב לחוש בצפס, אף דכל עיקר העריפות היו בצפס, ולא אמרינן דהיו סייע, י"ל דסייע צב לא היו סייע דהיו בשם אונס הד הוא, ובמ"ש בפמ"ג (יו"ד סי' מ"ז שפ"ד סק"י) על הבכ"ה, דכתב גבי סיוס סייע כ' ה', שמה עזרו י"ב חודש, ושמה לא ניקצו אצרים הפנימים עי"ש. והעיר הפמ"ג דהיו סייע משם אחד עי"ש, אמנם ראינו בשו"מ (מבדוק ח"ג סי' ק"צ) שם שכתב לזדי היבא דהפסיקה אינה ימים מעט דהיו כעין סייע, אלא היבא דאפשר לנרר מנצרינן עי"ש, וא"כ מכ"ש ד"ל כן בנ"ד דיש כמה לזדים להחיר, וכמו שבהנהי לעול דברי החת"ם נחשו (חיו"ד סי' ק"צ) דאף דהיו סייע משם אחד, מ"מ כיון דאינה כמה לזדים להחיר מנצרינן אפי' סייע גרוע, כמ"ש ברין גבי שו"ע בספן וגמלא פנמה, וכן מוכח ממנהי גדרה (ר"פ האשה שהיא עושה לזכ"ה) דעושה סייע גרוע כ' ה', וכן כתב להדוא הפלתו (ב' נדר) וכן הכ"מ (פ"ט מה' א"י) שפקש כל הכתמים הוו לה סייע, ודבאו בעו"י (רס"י ק"ז), אפי"ג שבהו סייע גרוע, מ"מ כיון שאינה בחזקת עברה מופל לה סייע כ"ל עי"ש, וא"כ כמו כן נאמר בנ"ד.

והנה לפי מה שכתבנו יש לחלק את הביאים מעופות בי"ל שחזיקים אף אחר יום כולנס ומכ"ש אם היו לבס מחלה. לגי' חלקים, א' אותן שבעילו צפס הראשונה אחרי עזר כ"א יום מהזיקה, שבעילו את העוף מסייע והביאים כשרים בודאי, ב' אותם שבעילו אחרי הזיקה שני ולא הפסיקה כ"א יום בין העלה

אלמלא חפילו בדקנו הרוב מי"מ לא חמרינו שלא נבדק חיישינן שמא נדרס או ניקב וכו' עכ"ל, וכן יוקשה לפי"ז על דברי הביתר אברהם בש"ח (חוי"ד סי' כ"ב אות א') עיי"ש.

אמנם הרי החת"ם דייק ורבה "ש"מ האומנים בקיאים" כלומר בדבולאי אין ראוי מחיות של א' על חבירו, אלא ראוי על בקיאות האומנים, וממילא חמרינו דלא פגע ולא נגע כ"ל, והנראה בכוונת דב"ח, דגם זה אין ראוי מאדם א' על חבירו וחפילו מן הרוב על המועט, דלמלא אלה בקיאים היו, וזה שהצריך אותם שלפניו ליה אומן וניקב הושע, אבל החת"ם י"ל דס"ל השיך בזה לומר ונחביר דרוב המאויים אלא מעשה זה בקיאות הם, ובמו דלחמרינו רוב המאויים אלא שחשבו כשרותם הם וכו"ל. וגורח בהג"ל לומר דגם להדיח דאין ראוי מאדם א' על חבירו, אבל ראוי מחיות אדם גופי עליו ועל משעו באומנות זו, שמדחזינן שהצריך בהרבה עופות והם חיים לפניו ונחביר כשרותן עפ"י הסימנים המבוארים בש"ס, ומכ"ש אם הצריך בעופות שנאותו לול גופיכו ונחביר עפ"י הסימנים ה"ל דשעה כחיקוינו בלא נקיבה באיברים הפנימיים ובסימנים, דלחמרינו דלחיתמי קמים דמה דעבד עשה הכל כחיקונו.

והנה ה' קרוב לודאי דהצורך באותו הלול הוא הצורך באותם העופות המחילה ועד סוף, והרי הצינים מהעופות הראשונה אחרי כ"א יום מהצורקה מציאות מהש"ס, וכ"כ עשה אותו הצורך כן למאות ואילפים וגם באותו הלול גופי, ובאותו העופות גופיכם, המעידים על ההתמחות אותו, הצורך לעשות הכל כראוי צלי לפגוע באיברים הפנימיים לעשותם עריפה, וכיון דלחיתמי גברא וקומע שפיר ראוי דשעה הכל בהשכל ובדעה, בהכלל דעפ"י רוב אין משכול יולא מנן דעה, ומכ"ש אם נקבל אה בעהמם שחזן מבגיל יום מצורקה רק בשוק למעלה מהר"ג כ"ל.

ובזה חפילו אם היינו נקטין דעדין יש בהעופות עופות שמצדקו במקום שיש לחוש לאיברים הפנימיים, אבל בודאי ל"ה יותר מהמיושט המלוי, ונחשברו אותו המיושט בין רוב עופות הכשרות, כי בודאי אין העופות האלו שיש לחוש עליהם כ"ל, ויכריס בפ"י, א"כ הצינים הכוללים מהם, וכאשר ששכית שהכריס צינים משתכרים בהלול עומן, ל"ה רק חשש שמא נחשברו בהם מחלות העופות שיש עליהם חשש כ"ל, א"כ כ"כ באותו הלול התערבות השני, ומבואר במדברי הש"ך (סי' ק"י סעי' ח') והוא מהא"ו"ח (כלל כ"ו), דספק איסור שנחשבר ונפל מחלות התערבות למקום אחר התערבות שרי, וכתב בש"ך שם (סי' ק"ה) דחפילו לאולונו כולו כאחד שרי עיי"ש, וכן יולא במדברי הש"ך שם (כללי סי' מאו' י' עד אות י') כנגדון שלו לענין הצינים עיי"ש, ומכ"ש שער שגא ליד הקוים לאכילה עוברים על הצינים כמה גלגולים מנביר לגברא ומתערבות לחשברות עד שגא לידו.

ובפרט זה נאמר דל"ה אלא כאותו המיושט המלוי שהכריס החת"ם שם צידונו, דלא גרע מריאה ווש, הרי שם לא אפריקן החלב והצינים מחיים.

אמנם מדכתב המהרש"ם ז"ל רק בשלשן פקפוק על הראי ה"ל, ש"מ דלא ברירא ל"ה סברתו ה"ל, לומר דמשום דאין לא ידעין ל"ה בשעתה היו חזקה שלא נחביר, כיון דבאלתם אם במחלות נודע מן העיבור בשעתה כ"י נחביר לנו שהוא כשר, אבל אם נאמר דל"ה גם לידה בודאי היו חזקה שלא נחביר, וא"כ י"ל דכן ס"ל ג"כ להא"ו"ח דל"ה עיבור ולידה, לכן לא חשיב ל"ה חזקה כשרות להצינה כ"ל.

והנה בדעית שם הביא מספר הפרדס לרש"י ז"ל (סי' רכ"א) דבין תרנגולת שצורה במקום נח"ש, ונקשר שש"י והיו בחוכה צינים דקות כעידה וחדל, וכתב דאלו ה"י עריפה לא היחא יולדת וכו' ע"כ, ש"מ דס"ל דעפ"י לחוד מציאות מס"ס, וכן חזר על הפרי"ה מלשון הר"ן (פ"א"ט), וסיים המהרש"ם דיש להקל בהפ"ה בעיבור לחוד עיי"ש. וכן חזר על משנתו בדעית (סי' נ"ז אות מ"ב), אבל שם כתב דאפשר דרש"י לא הקיל אלא בציור עטם הראשון שכתב שם להקל, וי"ש למעשה, ואין להקל אלא בדאיכא עיד סינף להחיר עיי"ש.

ואם כן לפי ה"ל היכא דאיכא עוד סינף יש לסמוך על עיבור לחוד להוציא מס"ס, וא"כ מכ"ש כמי בנ"ד דאיכא כמה לד"י היתר, בודאי יש לסמוך על הפוסקים דעיבור לחוד מהני להוציא מס"ס, וממילא יש חזקה היתר להצינה, ונקומא על חזקתה דקודם שנערפה נגמרה כ"ל.

אך כל ה"ל לא יושע לנו לענין הצינים שהעיני אחרי אחר זמן מהצורקה, באופן אשר לפי ההשערה קשה לומר שנגמרו בקליפתן קודם הצורקה, דל"ה ס"ס ה"ל, וגם ל"ה לומר לאוקמא פ"י חזקה כשרות הצינים, כיון שעבר הזמן שהי' אפ"ל שנגמרה בהקליפה קודם, וא"כ אין כלל ספק אלא דלאי נגמרה אח"כ, אלא לפי דבריו לעיל דעדין יש ספק דל"ה מצינו מעשיה שני, אבל אם נאמר כן גם העוף כשר, שהעפונה והלידה מוציאה מידי ס"ס, והיו רק ספק אחד אם העוף כשר או לא.

אמנם ה' גופא בל"ד, מה שיש כאן רק ספק עריפה ע"י הענת הצינים, חזי לאצטרופי לכל ד"י היתר ה"ל.

ועוד י"ל בזה עפ"י שכתב בש"ח חת"ם שם (סי' כ"א) ח"ל כזה אחת וכן דבר דמסבירא י"ל דאומן באומנתו בקי ולא פגע ולא נגע בסימנים וכו' וגם כאשר הוא מחיות המלוי הוא צבכמה יוצרם של אותם מיושט שיש בהם רשע הקוים וחיים לפניו ש"מ האומנים בקיאים וכו' עכ"ל, והדיח (חוי"ד ח"ב סי' ל"ג) העיר בזה"ל ומכ"ש מעכ"ל דכ"י חזון דמי י"ב חודש, כ"י אחת בשח"ס ראוי ג"כ מלוד לומר כן, אך לפענ"ד זה דבר שאינו כלל דהא"ך ראוי מחיות שחיים דלמא אותו לא נגעו בשרם והמסס, וזהו שלפניו נגעו בכו בשרם והוא עריפה ולא ששענו לומר אלו"ק בחר רוב מדובר לא ניקבו גם המיושט לא ניקב, וישנן בשרי (חולין נ"ב ע"ב) וכו' ופי' ששופות דקים ומרזים היו לא ה"י יכול לבדוק ולהחזיק בדבוקה מפני העורח שמא ימעה באחת מהן עכ"ל.

מועילם ל"ה לה חזקה היתר על הספק הזה, ואף דלא ה"י לה גם כן חזקה איסור, מ"מ כיון דהנבמה מערפוס משום חזקה איסור דמחזיקין מאיסור לאיסור, אף דהספק בהחלץ אינו רק מחמת הבהמה, אף דהוי גוף אחד והספק בזה כמו בזה, מ"מ מועיל חזקה איסור של הבהמה ליאסור החלב, כמו שהשיב בחש"י נוצ"י (סי' י"ז) על האש"ה והדס כיון דלהדס ליכא שום חזקה מועיל חזקה של האשה, כמו בזה דחזקה האם מועיל להבנת, והבי"ד הכא מועיל חזקה איסור של הבהמה על החלב, ולכא לא חזקה איסור ולא חזקה היתר וכו', והיא סוגיא מפורשת (פ' אי"ט ד"מ"א ע"א) גבי בטיי ספק טריפה, וכדברי א"ח"ה שבוצא בש"ך כללי ס"ט (סוף אות ב'), דכיים לחלק דין דנביטות מהא דבלי ס"ט דהאס ה"י הטוף בחזק ס"ט בשעה שהעולה ועושה, וא"כ הבי"ד הכא ב"י"ד ממש דהנבמה בחזקה ס"ט בשעה שהלוי, פשיטא דגם החלב אסורה ודו"ק עכ"ל, ועי' מש"כ שם באותיות הקודמים במש"כ על התב"ש עיי"ש.

הרי ש"מ מדבריו הג"ל, דנבמאות שיש להביט חזקה היתר שאינו גבי הבהמה, לא תלי זה בזה, ויש להחזיר בספק, והרי בספק אס גמרה קודם שנערכה, ויש להביט חזקה היתר, אס נאמר דעיבור נכד מהני כ"ל, וראי' לדבריו הג"ל.

סימן נה

בענין זריקות בתרגולי הודו

ואחרי אשר נודע לנו כל הג"ל הנינו לצאר הנכב ז"ל, הנה איתא בשו"ע (יו"ד סי' י"ז סעיף ע') סימן מקום שלמים לזמנה הגידון צעוף כסימנים בנבמה דקה, וכחז הרמ"א וזו שנקי לשער ויכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו, כל זמן שהם קשים הוי נוכ"ח ובמקום שהם מתרככים ל"ה לז"ה" (פסקי מהר"א סי' קמ"א), ומי שאינו בקי לשער ישער ברוחצ אצבע צעוף ממקום שמתחילין (שם בשם מהר"ל) לעולם אין לז"ה" למעלה מחני עלם האמנעי (רוקח סי' ת"ד) עכ"ל, וז"ל הכה"ד שם כאשר כתבת לי מל"ה"ג דעוף אחת אנ"ד לך עמיתו שאני רגיל לשער כפי ראות העין, כי סובר אני אחרי שיש חלוק בין שור הגדול ובמה דקה, גדול לפי גדלו ורקטון לפי קטנו, אי"כ היה צעוף לפי קטנו, ואם מהר"ל ז"ל שער ברוחצ דברי דברי אצבע אצבע דבשעור (אולי ל"ל אח"י חיות אצבע) מצובר לעוף עבד ל"י מילחא דפסיקא עכ"ל, והנה מש"כ הרמ"א כל זמן שבה קשים וכו' כ"ל לא איתא בדברי תה"ד, ונראה כחז "וכסימנים בנבמה דקה", ובנבמה דקה איתא כן (בסעיף ה'), וש"מ דלמאן דבקי לשער כ"ל ויכל להיות שלפי קטנו אף בפחות משיעור אצבע וכו' למעלה מל"ה"ג, אמנם למי שאינו בקי ס"ל דמהר"ל ורמ"א לשער בשיעור אצבע, ויש שסוברים דנבמאות הגדולים לריכוס ב' אצבעות, ויש שסוברים לשער

ועוד יש לגרף מה דאיתא בפ"ה"ש שם (ס"א"ה) בשם המנחת יעקב (כלל מ"ב סק"ב) דבשפ"מ יש להקל דביתא בעולה, וכחז דכן ראוי להוציא, ואף בשו"ת תשובה מאהבה שחולק עליו, מ"מ כתב דבמדינות שמוסיפין ביתא ויתירה ללוקח הוי כמו אין דרכו למנות עיי"ש, ובדואי לא נשתנה המליאות בזה.

תבוא לדעת דהביתים מותרים בלי שום חשש ופקדון כלל, אכן בערפות המיועדים לפיעוס שאינם מניחים ב"ים, ושוהטים אותם קודם י"צ חודש, בודאי יש לדקדק ליקח רק מותרים שלא הזריקו בהם, או שיש לגרר ע"י משגיחים, או שבעליהם אנשים וראים שיש לסמוך עליהם, שאינם מזריקים בהם רק ברגל למעלה מל"ה"ג ככל המזכיר לעיל כנלע"ד.

יצחק יעקב ווייס

ג. ב.

שוב ראיתי מש"כ בחש"י בריה אברהם (יו"ד סי' כ"א אות ב') שם, אחרי שהאריך (באותיות הקודמות) שם בדין החלב מהנבמה שספק איתא נערכה, כתב וז"ל וכו' בזה נולד הספק טריפות אחר שחיה והחלב שחלצו קודם שנולד הספק טריפות היינו מוקמינן בחזקה היתר, ומועיל ל"ה לה חזקה איסור בזה כ"ל, מש"כ היכא שנולד ספק טריפות בחי הבהמה, וחלב שחלצו ממנה אחרי שנולד הספק,

בס"ד, יום ג' בלק תשל"ז לפ"ק ירושלם ע"ה.

הנה ביום אחמול נתפרסמה הדעה עפ"י הוראחנינו בענין זריקות בתרגולי הודו (אינדיקס).

היות שבבוקור רבנים במדינות ובולוים של הודיים שאינם מוריקים לא בצואר ולא בחלל הגוף רק בשוק השמאלי, נתברר שגם בא"י יש חשש של טריפה בנדרים, ע"כ אנו מודיעים כי ההודיים שיש עליהם בלאמבט עם חותמת הבר"ץ הם אלו אשר לא הוזקו לא בצואר ולא בחלל הגוף, אמנם בנבמה לחשש טריפה בנדרים אנו מודיעים הוראת הבר"ץ שלימ"א כי עד להודעה חדשה יש לעשות בדיקה בצומת הנדרים שבשוק השמאלי ע"י רב או מ"צ לאחר השיחה.

והנה בזה לצאר את הטעם והנימוק לספק הג"ל. הנה הרבנים אשר ביקרו במדינות הג"ל בדרך היעט את דבר המכונה הנעשה לה לארזיק באפרומו הודיים בני יומם, ונאלו לידו מסקנא, שאף שבא"י מהם מחת הזריקה פוגע בחצי העלם העליון של השוק, אבל ברובם זורק בקרוב לחצי העליון של השוק, אולם כל גודל השוק ביחס הולדסם הוא רק כמו ד' צ"מ אשר לפ"י הקרוב לחצי העלם אינו מניע אפי' לשיעור אצבע, אך הנה מדקדקים שחזיקו במקום שיש בשר, כדי שלא יגיע צנאם וימיתו את העוף.

עם הספק אם נגע מחט הזריקה בגידיון עומן, והרי השיקר מה דלא מחשבוין זה לספק בגשר הפלס במקום טורא, לומר דילמא לא נפקסו בגידיון והיו ספק להלעוף עם עוד ספק, כהנז' בלגו"ס (נפחיתא) לשבירה ונלמא דלא נ"ח) דל"ה ספק דרגיל שיתקלקל הגידיון בשביר שם, משא"כ בגידיון דהמחשקסין בזה הכח מומחין לאותו דבר ומדקדקין בתחיתא המחשקסין לעור וגל בשומק הבשר שלא יזיקו את העוף, אי"כ שפיר הוי ספק ספקא, שמא לא נגע המחשק בגידיון ושמא חין שם טורא, ומכ"ש דלמחר דאין כאן רק מחשק חומרת מהר"ל כ"ל.

ועוד י"ל דעד כאן לא החמיר מהר"ל ה"ל, רק שם נהגו בין עוף שגדול בעצמו או בין עוף כמו יונה וכדומה הקטנים בעצמם, או חף בלוחות מין הגדולים בגדלם, אבל שחשו אותו בקטנו ומלאו בו ריעותא בלוח"א, דלא חס היינו לריכס לשער הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, היינו לריכס לקצוב בלוח"א גדול הוי השעור האצט או האצטעיס בדיוק שלפיו נשער הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, אשר תיך זה בקריתא גדול ואפשר בקיול לכל לידו עטות, וכן שבו בזה מיתא דפסיקא בכל תפוחות, משא"כ בשעור שבו ה"ל עטם בכל עוף בדור"א אלא לכל לידו עטות, וזה י"ל דה"ל בנוגע לשעור אצט ואצטעיס, היבא דהרעוהא נעשה בקטני צחור השעורים ה"ל, אבל לא שחשו העוף אלא נתגדל ומה שרי בשער שנטשה בו הרעוהא צחור השעור אצט או האצטעיס אחר גידונו ה"ל למעלה משעורים ה"ל, ואינלא מיתא שרף לפי קטנו ה"ל למטה מהשעור שגדלו, אבל לפי גדלו ה"ל למעלה מהשעור, שפיר מהני, אבל מה נעשה בשפמי"ג (שפ"ד סוסי"ו) שפיעא ל"י להיפך שכתב שם ח"ל נעשה כל לידו שוק שגביר ב"ל מלוח"א וקשר כמעט שא"ל נדכ"ר, אמנם בדקדקי ורואי כי עטם העינין יורד לתוך חלל התחתון עד הרכיבה שקורין גליו וחי" ספק בדור"א צילוחו נעשה, ושמא ה"ל שבר פחות מגדלו ואח"כ נתגדל התחתון ועטו למעלה, או שמא העינין גדל אח"כ למטה, והכשרתי בהפסי"מ דכולי האי לא חיישין וחי" כמה פסיקי, ומי"מ הכל לפי ראות עיני המורה, חס רואה שהעינין צריא והתחתון בו רחוק רואין שהשבר ה"ל למטה בלוח"א והתחתון יתקשר אח"כ ועטו למעלה, אי"כ הוי רעוהא בלוח"א, ולדין חין אלו בקיול בלוח"א ש: טע וטריפה מספק כ"ל ואין לסמוך להקל, עכ"ל. אי"כ ש"מ דס"ל דאף בנתגדל אח"כ דמקום השבר שכחו ה"ל למעלה מהשעור, אי"כ ברור דלפי קטנו ה"ל ג"כ צילוחו למעלה מהשעור, מי"מ לא מהני להכשירו.

אמנם יקשה לנו מאד דלפי דברי הפמ"ג ה"ל בכל שבר שאל לפנינו, כלשך כבר נקשר השיעור באופן צדור"א צילוחו נעשה, הרי ברי לנו דאף דפסיקו ה"ל למעלה מצי' אצטעו, אבל צילוחו ל"ה למעלה מצי' אצטעו, ולא בלוח"א בזה משי"כ ב"ס דעיה (ס"ו) נ"י אות כ"ט) צביאור דברי הפמ"ג ליישב מה שהקשה פנינו דכ"ס אצט אצט (סקי"ט) ויורד להחמיר, ואחר שכתב דלמ"כ כח ח"ל ופערם ד"ל דמוקמינן לחזקה דהשתא דחלק עטם התחתון מחזק ב"ל, וגם

נפולס בלוח"א ע"י מה שצ"ח שם ופמ"ג ושי"פ, ולהלכה למטה שמוך בזה לשער בטופות הקטנים האצטעו ובגדולים צ"י אצטעו, וכ"ז בטופות דע"ה השוק יוהר מצי' אצטעו, אבל אם חין בעטם השוק צ"י אצטעו, ע"י סו"ס הרמ"א ולעולם חין טורא נעמה מחלי עטם האצטעו, וזהו הטו"ז (סק"י) וחי" בן בעוף קטן מאלד ה"ל בבהמה גדולה דשם חין שי"ח שיעור עכ"ל, וזהו ע"י הפמ"ג שם (במ"י) וחי" וחי" שיעור חלי עטם ה"ל בעוף קטן שאין בזה העט רוחב האצט או בבהמה וחיות גדולה שא"ל ליהן שיעור ע"י אצטעו שמהפסטיין ויהר ע"י יוהר מחלי עטם יוכה טורא עכ"ל, וכן חזר ע"ה הדברים שם בשפ"ד (סק"ב) וחי" ודלו דפסי"מ בעוף קטן שאין בו אצט שער בלוח"א עטם (ואינו צ"ל ח"א) וכן) בבחמ"א וחי' גדולה כמ"ש הטו"ז, עכ"ל, ושי"מ מהו דבעוף קטן דבחי עטם חין מניע לאצטעו משערין בלוח"א עטם, וזה משערין בגיגט לשעור אצט לפי גדלו ולפי קטנו, וכ"כ בלוח"א דכ"ז דכ"ז אצטעו שרוב אצט ה"ל אחר ה"ל מחלי אצט די בלוח"א אצט, ובעוף דח"ל אצט ה"ל יוהר מהאצט די באצטעו ע"י, ש"מ ה"ל פחות מהאצט לפי קטנו לא משערין אלא משערין בלוח"א עטם כ"ל, ומיתא ה"ל בלוח"א אצטעו הרנגולים הודי"ס, בגדולים משערין בשעור צ"י אצטעו לפוסקס ה"ל, בקטנים חין משערין נפי קטנס אלא בלוח"א עטם כ"ל, וממילא בגידיון צלוחו אחרות הרנגולים הודי"ס דמזיקים קריב לחי' השוק, אף דלפי קטנס מניע לכשישור צ"י אצטעו בגדלם לא מהני, כיון דה"ל נמטה קל"ה עטם השוק.

וב"ז י"ב טעמא מאי, הרי דברי חכ"ד ורמ"א ברור מלגס דמשקל דריוח שי"ח בזה לפי גדלו ולפי קטנו, ולמי שכן יכונ לשער בסימנם נפי גדלו ולפי קטנו, וריינו צ"ח פחות מהאצט בעוף קטן, אלא נמי שאינו בקי' אצטעו נחן מהר"ל שיעור אצטעו (וכן צ"י אצטעו בטופות הגדולים בעצמם כמו אוחות ותרנגולי הודו כמבואר בפוסקס), אמאי לא נשבר אה השעורים ה"ל לפי גדלם ולפי קטנם בשער הולגס, וכמו דליתא מהר"ל בגמ"ר (ס"ו) נ"ה סעיף צ"י) ופמ"ג שם (ס"ח), ובדרכ"ת שם (ס"ח) וחי", וגם מאי שאל מהשעור חלי עטם דמשערין בשל כל עוף ועוף בדור"א היינו לפי גדלו ולפי קטנו ולמי ישנה השעור האצט ואצטעיס אצטעו דל"כ דמי' בשעורים ה"ל, והנראה בעממם כיון דשיקר מה שכתבו לשער בשעורים ה"ל ה"ל כוח משום חינו בקי' וכן נקטו מיתא דפסיקא כמ"ש בלוח"א ה"ל, נא פלוג בהקתנס לומר בזה לפי גדלו וקטנו, דל"כ פנין עינתו הברך, לשעורים ויבואו לידו עטות, והחמירו בכלן יותר מלוח"א נ"י"י משום דבשם השיקר מה שחששו בגשר משום אינכל ינע"י ה"ל רח חומרת האו"ה והגבה סמ"ג ושע"ד כמ"ש בגמ"ר שם, אבל פשטא דריבא דברור לן דלפי גדלו וקטנו ה"ל למעלה מלוח"א — אף דלא ה"ל כאלצט — י"ל בזה רק משום חומרת מהר"ל ה"ל.

וא"כ כיון דבגידיון האזיק נעשה בהאפרוח סמוך לחלי עטם העינין של השוק, אשר בודאי לפי קטנו ה"ל יותר מהשעור של האצטעיס בגדלו, אי"כ אף אם נקטע דה"ל רק ספק אם יש שם טורא, מלעוף

זו"כ, ופי' כן דברי חכמינו, ופסק הדעת דבפ"מ י"ז להקל בדעת הרא"ה ופי' אפי' אם הוא בפחות משיעור ארבע, אלא שכתב שפי' רוב מקום הכשר הוא למעלה משיעור ארבע בעוף קטן (כלומר תרנגולים וכיו"צ) וארבעים בעוף גדול (כלומר אווזות ואינדקס) ועיין בדבריו שם (אות י"א וי"ט), וא"כ בנייד דהזריק במקום הכשר יש להקל בהפ"מ ג"כ שם זו"כ, ואין סתירה ג"כ להסויון של המכרש"ס, לפי ערך גדלו וקטנו הוי באפרכוס ביום הולדת למעלה משיעורים הנ"ל, ובנייד דנוגע לתרנגולי הדוד למאות אין נ"ך הפ"מ גדול מה.

ומ"מ לא ראינו לסמוך על כל הי"ל למעשה בני דיוקם זו"כ, ובדאי מהני בזה דיוקם אף לדיון, דהכי אף אם הי' בודאי במקום זו"כ, מ"מ החשש דילמא נגעו במחש' זו"כ, בנן דעת ומומחה שפ"י רוב לא יתחבר רק סמוך לפור כני"ל, א"כ לא גרע ממה דליתא (סוסי' נ"ו) דלף להלכה דמחמירין כדע"ב, כשכר וחזר וקשר, מ"מ מפיק להלכה הוי מהני בדיוק, אלא שברמיא כתב לדיון לא צריכין צדיקת הכוף, וע"ז כתב בלבוש (ספיק' י' דין י"ז ובספיק' י"ח) הובא בדרכ"ח שם (ספיק' י"ב) דאינדוק שזה בזה לכל דבריו כדמכא עיי"ש, ומכ"ש בנייד דבנייד עם כל הלידוס הי"ל עכ"פ לא חמיר יותר מהכרעות המבוארים בשו"ע ופוסקים דמהני בדיוק אף בעופות הקטנים לתרנגולים וכיו"צ, ומכ"ש באינדוקס, וזה עמ"ס של הפסק שלנו כמבואר בבודקה הי"ל.

ומ"מ על לבא עיניו חיוק או שלא להזיק כלל, או שיכ"י בודאי למעלה מהני עמ"ס.

יצחק יעקב ווייס

הענין לא גדל אח"כ, אלא שכתב לחלל ונתקל העמ"ס, והח"ל שגדל, מ"מ שמה גם בחתימה כי השגר למעלה מזו"כ, שם לפעמים גם בפחות מאלב, כדמוכח בפסקי מהרא"י ושו"ב טוב"ק (סי' כ"א) וגבוש' כמ"ס, ולכן לזקו דברי הפמ"ג דיש להקל, ורק אם נראה שהענין נראה וחלק עם החתום נקב, אז יש להחמיר כמ"ס בפ"ד שם עכ"ל, וקשה הרי הפמ"ג כתב "בדואי גילדותו נעשה" והא"ך א"ל דמה שכתב הוי למעלה מ"א ארבעה הוי גם גילדותו כן, ומאי שייך חזקת הכשרה כנגד המליאות, דברי דלא נולד בגילתו אלא מתגדל הו"ל, וע"כ, אכן עכ"פ יש מדרבי הדעת, דגם הוא נקט לפסק, ד"ל דגם בפחות מאלב הוי למעלה מזו"כ, ונתחזק בזה דבריו לפע"ל, וצוית דבכעין נידד לא הוי יותר מחומרת מהרי"ל, אף אם לא נאמר כבדבריו לחלק כני"ל מפני שצומד לגדיון דברי הפמ"ג הנ"ל.

ועוד כיון שהזריק קרוב לחצי העמ"ס, יש לגרף משי"ב בגליון מהרש"א שם (ספיק' ה') שהביא מהלבוש שד' שם (בפתיחה אות ל"ז) דשיעורים אלו ושיעור דתי' עמ"ס (בספיק' ט') אינו מכוון רק בקרוב, ולא שולמחים עד ע"ז ממש או עד חצי עמ"ס ממש, עיי"ש, והבואו בדרכי השו"ב שם (סי' י"ז) אלא שדרכי השו"ב כתב ע"ז דהמעין בלבוש יראה שאינו מחליט כן, שסיים בזה וז"ל אחת מדבריו כולם לא משמע כך עכ"ל עיי"ש, אבל מ"מ חיוק דהגליון מהרש"א ש"ל להקל בזה, א"כ חיו לאפטרופי עכ"פ.

ועוד י"ל עפ"מ שהמומחים העוסקים בציוקתם אומרים שמוכרחים לעשות הזריק במקום שיש צער, דל"כ כמחש' נוגע בעמ"ס, ומתחיל חיוק באפרכוס ללוג על רגלה, ומתה אח"כ, והכי בדעת' שם (אות י"ד) הביא מדברי הרא"ה ובר"ן ופי"ג והאשכול דס"ל דהיכא דנכלים הגידין בכשר ל"ה

סימן נו

ע"ד עשיית שמן כשר ע"י מכונות קיטור

שממנו שואב גם הביחור לשמנים אסורים

בהם השמן, הם סקטאריס בלא שום שייכות מא"ל באופן שאין שום חשש, רק דבר אי צריך בירור היות שהמקום שמצדדים שם הקיטור לשל השמנים מוליכים הקיטור לכל המקומות, ויש שם מחלקה לשמן אפר שמן דגים, ולשם ג"כ הולך הקיטור ע"י קנים רחוק ה' או ששה בעת מקטף, ודרך הליכות הקיטור כך הוא שמתחיל בחוק גדול בספר 24 דהיינו לקבץ צימ' יש בה של 24 קילוא, ואח"כ הולך מחליטין בה על שבת קטור ואח"כ על י"ב עד שנקטם שהקיטור מבשל נשאר בחוק של שלשה ... , והספיר האוניברסיטא שכתוב אופן אי"א שיחזור דרך אחרון, כי מן החלש אי"א שילך למקום החוק, וחוק מהמכונה המחליט בה הקיטור, יש עוד צימ' מוגרים שאולי יתהוה איזה קלקול, שלא יחזור, כי החזרה יוכל לגרום הרבה גדולה, וע"כ לפי שיטת הדעת והפסק נראה בקול

בס"ד עיה"ק ירושלים ת"א יום ג' י"ב למסמנים חשלי' לפ"ק.

שוכ"ס א"כ הרב הגאון וכו' כש"ת מה"ר שמואל זאב הלוי ראטה שליט"א אב"ד דבהמ"ד ומוסרות חסידי בעלזא, אנטוורפן צ"ו.

אחדות' כמשת.

את גי'ה ק"מ דבר השאלה בענין בית חרשת לשמנים, שאפשר להשיג משמן כשר עצה"מ מחליט הכתישה בשמן ק"מ מילוי בהחליטות שהכל הכתישה והפרקטקן והראשונים והחליט הכל במקום, והיא עובדת הרבה מאד, ועוברת על ששה גדול בעין ק"ר כפני עצמו, ולכל סין שכן יצאנו מדרים לעצמן רחוק אי מחברו בשך 500 מטערס ואפשר יתה, והמאמץ הן שחזיקין בהם השמן, הן שחזיקים

חלק יורה דעה

סימן סה

בנדון חשש פסיקת צוה"ג בעופות

בס"ד, יום ד' אמור כ"ו למנב"י חש"ש ירושלים

עמ"ק ת"י.

שוכט"ס א"כ יד"ג הרב הגאון המפורסם מעמודי
התורה מה"ר מא"ר בראנדסדארפער שליט"א
מו"צ בעדתינו הקדושה.

אחדש"ת בדידות!

הנה אחרי אשר נדברנו בדבר הלכה למעשה בדבר
אשר נתחדש לא מכבר מחלה בעופות הגורם
לפסקת הגירה, ולפעמים ניכר באיכות התחתונה
במקום שאין העוף נטרפת בו ריעותא — איזה שינוי
שאינו ניכר רק ע"י בדיקה ופוסקים בתרגומים ובשיטות
עין והבחנה מיוחדת — שמורה על פסקת הגירה
למעלה במקום שהיא נטרפת בו, ומ"מ אינו בגדר
מיעוט המצוי, ובית כתב בירור הלכה בפרט קנה
בשם (יורה ד' פ"ה).

עיינתי בספרו שם, והכח הא פשיטא דלדק עמו
דלכא דניכר הריעותא לריך בדיקה
משקרא דדינא כמ"ש שם, אומנם חש"כ עוד שם
צוה"ל וגרסה דמי שאינו בקי בעלמא להבחין בריעותא
זו, אסור לו לאכול שום עוף עד שיתברר לו ע"י
בקי שידע להבחין בזה דאין בו שום ריעותא, דכיון
דבעלם ריעותא הניכרת היא, לא חלוקין בזה רוב
עופות שם, דהוי כמו שמעלים מן האיסור, כמ"ש
הרשב"א בחידושי (חולין ד"ט ע"א), בטעם בדיקה
הריאה, בדבר שהוא קרוב ומזומן לרואה, כגון
הריאה שאם יש בה סירכא מיד תראה לעינים,
בפתחת הכהמה, ואינו צורך, וראה כמעלים עינו
מן האיסור ע"ל, והכי נמי צידדו זה כיון דבמציאות
דבר הניכר הוא ואינו צורך הוה כמעלים עינו מן
האיסור וכו' ע"ל.

הנה לעי"ד אין להחמיר בזה ולומר "דאסור לו
לאכול שום עוף עד שיתברר לו ע"י בקי"
כ"ל, דאף דדודאי מי שטושה בן קדוש ואמר לו
דמקדש עלמו במוחה לו וכמנוח צפוסקים שכתב
הדרכי תשובה (סי' ל"ט סק"א), חלל לא לומר
דאסור וכו' כ"ל, ומה שכתב מדברי הרשב"א דאסור
למעלים עין אין ראי' להיכא דלדון ניכר לעין הרואה,
שה"י משום הטלמא עין, כיון שבמציאות תעלה לו
מן העין ואינו רואה שום ריעותא, לו יכח משום
דלדון בקי, אבל הטלמא עין אין כאן, ועל זה לא
הביא שום ראי', ואין צדדי הרשב"א — דמיידי

בסרכות לנראה לעין כל כמנואר שם — ראי' לד"ד.
ואם בלדדי הרשב"א יש להוכיח לאידך גיסא,
דכחז שם, ועוד נראה טעם אחר בדבר שהוא
קרוב ומזומן לרואה כגון הריאה שאם יש בה סירכא
מיד תראה לעינים בפתחת הכהמה ואם אינו צורך
נראה כמעלים עין מן האיסור וכו' ע"ל, הרי דיוק
וגמר "מיד תראה לעינים" ולא כמו צדדי שאינו
נראה לעינים רק בבחצונות ובכחמה מיוחדת כ"ל,
ולא כיכא שנראה לעינים מיד, כחז הרשב"א שם
דמן הטעם הוה ה"י מותר לאכול מן הכהמה מציח
בניחותא קודם שפתח אותה, והיינו דהקן במ"ס צ"ל
(דכ"ה ע"א) כהמה מסוכנת וכו', ומיחו אין נכון
לעשות כן, ומי שטושה בן ה"י כפוזר גדר של מוכב
ישראל וישראל קדושים והגו איסור בדבר זה וכו'
ע"ל, הרי דזולת מהפריה גדר של מוכב וישראל
בבדיקה הריאה, ה"י מותר לאכול קודם שפתח אותה,
אף דאם יפתח אותה אם יש ריעותא יראה לעינים,
מכ"ש דאין עליו חיוב לילך אלל בקי לרואה אחרי
ריעותא שאינו נראה לו לעינים.

ובעיוני צדדי הרשב"א הנ"ל שכתב שם ח"ל ומה
שחששו להם ההכמים וכו' יותר בבדיקה
הריאה משאר שנה עשר ערופות, יש מפרש משני
בסריכות הריאה דבר מלוי ולמיעוט מלוי חששו וכו',
וכחז רבינו הרב ז"ל שאין טעם זה מספיק שא"כ
תהא כל ריאה לריאה גופות שאין סירכא אסור
אלא מחמת חשש נקב, ואכ"פ שיש קצתן יולדות
מחמת ריר חששו לסריכות הבאות מחמת נקב וכו',
ואם לסריכות הבאות מחמת נקב חששו יחוש לנקב
בלא סירכא וכו' ע"ל, והנה אף דכחז הרשב"א
דקצתן יולדות מחמת ריר, מ"מ ס"ל דלא מהני מעוך
ומשמש לבד אם היו סירכא או רק ריר בעלמא,
כמ"ש הרשב"א בתשובה (סי' ש"ד) הוצא צ"ש
(יורה ד' פ"ה סי' ק"ל), דזולת זה יושב על
הש"מ בזה"ש (מהד"ת ח"צ סוסי' ל"ד), כשהוא
כחז שבמקומו בחששים שמשמשים מהבירא הוי
ניטעו המלוי סריכות מטרפש לבהכ"ס, והבאונים
מפ"צ ומאונגוויחר ז"ל הליכו בדיקה, דמה שלא
הליכו לבדוק אחר שאר ערופות הוא בשביל עירובא,
ובל"ל שבלא"ה לריך לבדוק בשביל סריכות הריאה
מהיכו תיתי לא לבדוק גם אחר סרכות כ"ל, ועי' ו
כחז הש"מ דמ"כ דא"ל לבדוק משום עירובא לא
ראה מנואר, ואדברב אף שאפשר לבדוק א"ל לבדוק,
דכעטם שמליכין לבדוק בריאה הוא משום שניכר

על כל הדין טריפות יש להחמיר ולבדוק, אבל אם לא יעלה בידו לבדוק על בוקל, וישארו מקצת איברים שאינו עוסק בהם שוב אי"ל לבדוק כגל וכח"ש הב"א הג"ל ועמש"ל (סי' י"א ס"ק ט"ז) עכ"ל, וקשה דהרי כתב קודם דסגרת הב"א אינה מוכרחת כ"ל, וא"כ חזר חזק חזק כדי אותו דבור, וגם לר"ד שיון על הב"א מדברי הרשב"א (חולין) הג"ל, דהרי הרשב"א כתב דשיך משום העלמת שין רק על אבר ה' היינו הריאה, אבל לא על דליתו בודק אחר איברים ומשום ח"י טריפות כמפורש בדבריו, וצוהר קשה על הדעות שיו"ל לדבריו (בסי' י"א ס"ק ט"ז), וכן הב"א דברי הרשב"א הג"ל, ונאמרה המה סתירה לדברי הב"א הג"ל, ואין לפני אותו חלק הב"א נעו"ל בדבריו.

העקתי גל הג"ל להראות מה שהחמירו הפוסקים בענין איסור העלמת שין, עד שכתב העוט"ד דהוי בכלל מאכיל טריפות ח"י כ"ל, אבל מ"מ ראוי צפוסקים דהיכא דלון הכוונה להעלמת שין, מותר ליתן אף לגוים הבהמות והעופות נפתחם ונעשה בהם כל המותר, וכמ"ש בספר דש"ק על הש"מ (סי' י"ט סעי' ה') עיי"ש, אך ישאלו קדושים וחכמים שלא יצאו דבר האסור לתוך פיהם ח"י, אינם עושים כן, ומהרים לטפח בעלמא או ע"י פועלים וישאלים פתחתם העופות, ומדקדקין בקלה כבהמורה, וכן שרו"ן אחר שינוי מראה וכו"ל, שולחן ערוכה נחל"א אף שאינו רשומה בחלמה, ע"י דרכי השו"ב (סי' ג' סק"ה), אבל בדורא ח"ן להחמיר, אף מטעם חומרת בעלמא, לנו שאינו בקי להבחין בשניו שאף גדולי בעני הוראה אינם מבחינים, לומר שנוכחים נפתחו העופות דוקא ש"י בקי ע"י שינוי כ"ל, אף דהוי מיעוט שאינו מל"ו כ"ל, ואם אינם עושים כן הוי כהעלמת שין, וצוהר נומר דאסור לו לאכול שום עוף עד שצבר ע"י בקי כמ"ש בטה"ה, ובפרט שגם בפסיקה הגדול שמואל"ן, יש לזון דל"ה טריפות ברור דלגמא נפסק שלא צמקס העורף כמו שיש מי שטוען כן, וגדול האחריות צד צנוע לממון חבירו, יש לראות מהמבואר בחש"י מ"ן הדברי חיים ז"ל בחש"י (ה"ב יו"ד סי' י"ז), שכתב שם דהיכא דל"ה מיעוט המל"ו, ומחמיר לבדוק בהמת חבירו אף שאל"ן מן הדיון, מפסיד ממון ישראל וחי"ז נשאל נעלם הבהמה, אף אם מעלים שין מרשותה הנר"ה הוי פישע עיי"ש, ובדרכי השו"ב שם (סי' י"ט סק"ה) הב"א כן מהכתובות שור (סי' י"ח ס"ק י"ג), וע"י מ"ש בהקדמה לספרי מנחת יצחק (חלק א') מזה.

ולדעתי מה שזכר לומר דכמו דישאל קדושים מחמירים על עמלן ולקדש עמלן צמחם להם, לר"כין שילמדו ג"כ בקולות הג"ל, כדי שידע מה שלפניהם אם ימלאו שינוי כזו וישאלו שאלה למורה הוראה כוללת.

וכעני צד ידיו ע"י דושת"ה כל הימים והזמנים בכל חותמי ברכות

יצחק יעקב חיים

לעין, ונראה כמעשים שין מן האיסור, וכאן אינו מעלים שין דאף גם אם ה"י סירבה כל שיבדוק ולא ימלא מחט כשר עיי"ש, ובספר דעת תורה (בפתיחה לטריפות אורח מ"ג) הביאו וכתב דדבריו נאמרו בלא שין, דמ"ש"ל דלא נמלא מבוחר לא ראה דברי המנח"י ופ"מ"ג (בפתיחה לסי' ט'), דהנני העטם בשאר טריפות דל"ל לבדוק משום טריפתו, וגם מ"ש"ל דאף אם ימלא סירבה אם לא ימלא מחט כשר, הנה ודאי אם לר"ד בדיקה החיו"ב לבדוק אחר סירבה ומחט, ואף ד"ל שדבריו סובבים כלפי מ"ש"ל השואל דמ"ש"ל לר"ד לבדוק משום דללא"ה לר"ד להכניס ידו דרך שם לבדוק בדיקה ויכא טריפתו, ולא כתב דמ"מ יעב"ד לבדוק אחר מחט והוי טריפתו, מ"מ גם בל"ה כיון דהוי מיעוט המל"ו לר"ד בדיקה עכ"ד.

אכן נדעת הש"מ י"ל דס"ל דולת משום העלמת שין ל"ה לר"ד לבדוק אחר הסירבה שמעורפס לבכ"ס, דאף דהוי מיעוט המל"ו למלא סירבה, אבל כיון שדיו"ן ל"ה ודאי דימלא מחט, הוי כמישע שאינו מל"ו, וכו"ל כתב הב"א הוצא דעת"ה (בפתיחה סי' מ"ג) דדוקא היכא דמיעוט המל"ו טריפות ברור, מ"ש"ל אם הוא רק ס"ע עיי"ש, ולכן כיון דדיו"ן לר"ד לבדוק אחר מחט וי"ה מיעוט המל"ו והוי טריפתו כ"ל, אין חיו"ב לבדוק אף אם יש משום העלמת שין, ואם ה"י מהני צסירבה שנס"ד מיעוט ומשמ"ש, א"כ גם צסירבה הוראה ל"ה חיו"ב לבדוק משום העלמת שין, דהרי אף אם נמלא סירבה, עדיין לר"כין לבדוק אם לא נתמנע ע"י מ"מ, והוי טריפתו, אף בהרשב"א ל"ה מ"מ נכן יש משום העלמת שין.

וב"ז להש"מ אבל דעת"ה ס"ל כיון דהרשותה הוי מיעוט המל"ו, אף עדיין אינו צרי דהוי טריפתו מחוי"ב לבדוק אם יש רשותה ונבדוק אם טריפתו כ"ל, וגם אף אם אינו מיעוט המל"ו מ"מ אסור להעניס שין, וכמ"ש בחש"י עוט"ד (מה"ה יו"ד סי' קכ"ה), דהיכא דל"ה חשש טריפתו הדרכ לפתוח בהבהמה הכי דפרעי טבחה ומנח חשש שמה יאל טריפתו צבהמם וצבהמם רוגה לשנות המעשה הוי מעלים שין מן הטריפות, הוי כמאכיל טריפות עיי"ש. וכת"ב כתב בספר דעת"ה שם (בפתיחה אורח מ"ד), ע"ד ששאלו ממקום שנקבע שם נהגום כל אבר צפ"ע, נסתפק אם לר"כין שישנה ג"כ אם אין צו אחר טריפות כיון דל"ה צו טריפתו, כיון שהש"י ממשמש בכל אבר צפ"ע ונקל לפניו לעין אם אין צו רשותה, ואין צו טריפתו כלל, ויכא מה"ה בית אפרים (יו"ד סי' ו') שכתב דכיון דל"ה לבדוק אחר כל הדין טריפות שורה לבר, לא אטרחו בו דבר אף מה שנקל לפניו לבר בלא טריפתו, והדעת חונק דסגרת הב"א אינה מוכרחת, ד"ל דבאמת הכי דללא"ה לר"ד למשמש בזה"ה אבר שז לר"ד לבדוק אותו ג"כ דהוי כמעשים שין מהאיסור עיי"ש, וי"ש מה דס"ס דעת"ה (בסוף אורח ה"ל), וי"ל ולדיו"א מראה דהיכא דעוסק בכל האיברים ונקל לפניו לבדוק